

21. 4. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Potřebujeme přisedící (nebo ne?)

Pozornosti odborné veřejnosti jistě neunikl článek Radima Vaculíka (novinky.cz) s titulkem Zrušení přisedících je na spadnutí[1].

Se zájmem jsem si tento článek přečetl, abych zjistil, že zrušení institutu přisedících navrhuje ministr spravedlnosti Pavel Blažek (ODS) a údajně i soudci. Pan ministr se v rozhovoru pro deník Právo vyjadřuje v tom smyslu, že za účelem prosazení myšlenky zrušení přisedících, někdy stále chybně a možná i záměrně - s jistým pejorativním podtextem a vyvoláváním falešného dojmu, že se jedná a socialistický relikv - nazývaných soudci z lidu[2], objíždí republiku a z jeho vyjádření vyplývá, že pro svůj záměr tímto způsobem získává širokou podporu soudcovského stavu.

Podle současné právní úpravy[3] je funkce přisedícího, stejně jako funkce soudce, funkcí veřejnou. Na rozdíl od definitivy, kterou disponují soudci, jsou přisedící voleni na dobu 4 let zastupitelstvem obce, resp. kraje, v jehož obvodu působí soud, u něž mají funkci vykonávat. K nástupu do funkce potom musí přisedící složit slib do rukou předsedy příslušného soudu.

V současné době působí přisedící jako laický prvek u okresních soudů v pracovněprávních věcech a v trestních věcech. Nutno podotknout, že nerozhodují samostatně, ale jak vyplývá již z etymologického výkladu slova přisedící, účastní se senátně projednávaných případů. Ne jinak je tomu rovněž u soudů krajských, kde jsou zapojeni do rozhodování v trestních věcech.[4]

Jakkoli rozumím důvodům, které ministr Blažek uvádí stran počtu přisedících u okresních soudů v uplynulém roce (4.025 osob), náročnosti jejich získávání k výkonu funkce apod. a faktorům, které tyto důvody ovlivňují (nezájem veřejnosti o výkon funkce, vysoký věkový průměr současných přisedících, demotivující finanční ohodnocení apod.), nemohu souhlasit s vizí pana ministra zachovat laický prvek justice v podobě přisedících toliko u trestních věcí, zejména při rozhodování krajských soudů.

Se zděšením jsem si přečetl rovněž vyjádření bývalého předsedy Městského soudu v Praze, nynějšího prezidenta Soudcovské unie, JUDr. Libora Vávry (kterého si ovšem jinak osobně odborně velmi vážím), stejně jako soudce Městského soudu v Praze Mgr. Tomáše Mottla, které vyznívá podpůrně pro záměr pana ministra institut přisedících zrušit a vypustit.

Pokud se totiž staronový pan prezident Soudcovské unie i pan soudce de facto shodně vyjadřují na adresu přisedících v tom smyslu, že po nich není možné požadovat nastudování právní úpravy příslušné oblasti, že nechápou složité právní otázky a je třeba jim vysvětlovat platné právo a často je tak i přesvědčovat o konkrétním rozhodnutí a jeho opoře v platném právu, jedná se o flagrantní nepochopení laického prvku v justici a faktické popření jeho podstaty.

Stejně tak považuji za lichý argument obou citovaných odborníků, že v neprospěch zachování účasti přisedících zásadním způsobem hovoří i skutečnost, že pouze v jednotkách ze statisíců případů nesouhlasili při hlasování o verdiktu se soudcem - profesionálem a přehlasovali ho s tím, že ani jednomu z nich se takový případ nestal nikdy. Ukazuje to dle nich na dominanci profesionálního soudce v pozici předsedy senátu a svědčí to o tom, že „přisedící vlastně nemají žádný význam“[5].

Sám jsem několik let jako přisedící působil a velmi dobře si pamatuji, jak nám bylo s kolegy

(druhou přísedící) předsedou senátu sděleno, že pokud s jeho (právním) názorem nesouhlasíme, máme si rozsudek napsat sami. Vzhledem k mé povaze a lidským hodnotám, které zastávám, se tak v několika případech skutečně stalo. Jako laici s obyčejným lidským cítěním jsme se nemohli přiklonit k názoru soudce, vycházejícímu z čistě formálního, často až textualistického[6], pojetí platného práva. Koneckonců jsme byli ve funkci vázáni rozhodováním podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Že se tak děje ostatně připouští i sám Mgr. Mottl. Na druhou stranu si ovšem dovedu představit, že mnozí, zejména starší, přísedící se takového přístupu ze strany soudce - profesionála, hraničícího až s nátlakem, zaleknou a podvolí se jeho názoru jako předsedy senátu - i přesto, že se nemusí shodovat s jejich přesvědčením.

I z tohoto důvodu proto není možné přisvědčit názorům prezentovaným v komentovaném článku. Přísedící jako laický prvek v justici představuje jakýsi korektiv spravedlnosti a obecně umožňuje soudci profesionálovi (ten je zpravidla celoživotním kariéřním soudcem bez jiné pracovní zkušenosti), který se cítí být vázán jen textem zákona, „vynášet“ rozhodnutí v intencích nikoli pouze platného práva (v jeho formalistickém pojetí), nýbrž i s obohacením o prvek lidskosti a zkušenosti „ze života“; přísedící naproti tomu přinášejí na rozhodovaný spor pohled možná sice „neprávní“, ale často věcně odbornější.

Současně je třeba zdůraznit, že přísedící v současném pojetí[7] se zásadním způsobem institucionálně liší od soudce z lidu ve smyslu předrevoluční právní úpravy, zejména zákona o zlidovění soudnictví[8]. Zároveň však nelze opomenout, že jednou z hlavních nosných myšlenek tohoto zákona bylo proklamované rozšíření výhod někdejšího pracovního soudnictví prvorepublikového do všech oblastí soudního rozhodování[9]. Zdá se to stěží uvěřitelné - prvorepublikové pracovní soudnictví i s laickým prvkem rozhodování bylo natolik funkčním a následování hodným modelem, že si jej ani „nové pořádky“ v roce 1948 netroufily zcela ignorovat; my dnes specializované pracovní soudnictví nemáme (jsme v tom v Evropě poměrně raritní) a navíc se nyní mnozí soudci-profesionálové zasazují i o eliminaci laického prvku, který, zdá se, jen „komplikuje a zdržuje“ jejich pracovní úsilí při „rychlém“ řešení sporů.

Domnívám se, že navrhované zrušení přísedících v pracovněprávních sporech naprosto opomíjí historický vývoj rozhodování pracovněprávních sporů, jemuž položilo celoevropsky specifický základ francouzské (zpočátku neformální) soudnictví prud'homální, zakotvené formálně zákonem již v roce 1848. Základním stavebním kamenem tohoto způsobu rozhodování byla skutečná parita zastoupení zaměstnanců a zaměstnavatelů - jinak řečeno laických prvků v rozhodování. Tento francouzský model byl v Rakousko-Uhersku implementován přijetím zákona o živnostenských soudech.[10] Následně byly živnostenské soudy rekoncipovány s účinností od 1. července 1898, avšak paritní účast laického prvku zůstala zachována i nadále.[11]

V období první československé republiky byl na půdorysu původních živnostenských soudů vybudován samostatný systém pracovního soudnictví, jejichž právní základ byl dán již zákonem č. 218/1896 ř.z. o pracovních soudech. Vrcholem vývoje pracovního soudnictví bylo potom přijetí zákona o pracovních soudech (československých - republikových) v roce 1931[12] - rovněž se zachováním laického prvku a paritního principu. O správnosti tohoto modelu rozhodování pracovněprávních sporů svědčí dle mého soudu rovněž skutečnost, že po přerušení činnosti pracovních soudů za německé okupace bylo pracovní soudnictví podle zákona z roku 1931 v roce 1945 obnoveno. K jeho zrušení došlo až k 1.2.1949 v důsledku přijetí zákona o zlidovění soudnictví s ohledem na teze uvedené již výše.

Avšak i později, za doby socialismu, byly pracovněprávní spory, tentokrát po vzoru sovětském, řešeny v první řadě rozhodčími komisemi, kde byl rovněž zachován laický prvek.

Koneckonců i na prvním všeodborovém sjezdu v dubnu 1994 padl požadavek na obnovení pracovního

soudnictví, tak jak existovalo za první republiky.

Současný model tak není v žádném případě reliktem komunistické, resp. socialistické, justice, za který je někdy naprosto nesprávně označován, nýbrž důsledkem přirozeného vývoje pracovního soudnictví, resp. rozhodování pracovněprávních sporů obecně. Ostatně je s podivem, že odbory, které by se měly snažit o popularizaci role přísedících při souzení pracovněprávních věcí mezi svými členy (tak jako je tomu v mnoha zemích a obdobně je to patrné i na straně zaměstnavatelské), snahy o zrušení institutu přísedících v podstatě nezajímají.

Jsem přesvědčen, a to i s ohledem na svou osobní zkušenost, že účast laického prvku při rozhodování pracovněprávních sporů je potřebné a vhodné zachovat. Tím však nepodsouvám, že současný systém nepotřebuje revizi a že je nutně nezbytné trvat na jeho zachování v současné podobě - tedy přísedících podle zákona o soudech a soudcích.

Naopak se domnívám, že v současné době, v souvislosti s reformou justice, nastává vhodná doba k zamyšlení nad budoucí koncepcí rozhodování pracovněprávních sporů a možnému návratu k systému samostatného pracovního soudnictví. Konečně, nejedná se o způsob rozhodování pracovněprávních sporů v kontinentální právní kultuře neobvyklý. Tímto směrem se vydala a dodnes úspěšně pokračuje kupříkladu rozhodovací praxe německá[13], jakož i mnohých dalších evropských států.

Tento článek se záměrně nevěnuje účasti laického prvku při rozhodování trestních věcí, cílem je poukázat na historický vývoj rozhodování věcí pracovních a revokovat pohled na laický prvek v justici pracovněprávní v podobě přísedících. Pokud se mu podaří otevřít odbornou diskusi na téma potřebnosti zachování laického prvku při tomto rozhodování, stejně jako jeho možnou budoucí podobu, pak splnil svůj účel.

Stan Boháčik Bittner

[1] Dostupný >>> [zde](#).

[2] Pojem zavedený zákonem č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví

[3] Zákon č. [6/2002](#) Sb. o soudech a soudcích

[4] Srov. Ustanovení §§ 31 a 34 cit. zákona ve spojení s § 36a zákona číslo 99/1963 Sb. občanský soudní řád

[5] Viz citovaný původní článek

[6] Textualismus je formalistická teorie, ve které je výklad zákona primárně založen na textu právní předpisu, s tendencí přehlížet smysl a účel právní normy.

[7] Dle zákona č. [6/2002](#) Sb. o soudech a soudcích

[8] Srov. zákon č. 319/1948 Sb.

[9] Viz důvodová zpráva k cit. zákonu

[10] Zákon č. 63/1869 ř.z. Gewerbegerichtengesetz

[11] Srov. zákon č. 218/1896 ř.z. o zavedení soudů živnostenských a o soudnictví v rozepřích ze živnostenského poměru pracovního, učebního a námezdního

[12] Zákon č. 131/1931 Sb.

[13] Srov. např. ustanovení § 6 německého zákona o pracovních soudech (Arbeitsgerichtsgesetz vom 03.09.1953) dostupný >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)